Nedjelja, 15.03.2020.g.

Sa internetske stranice medjugorje-info.com

Može li se netko zaraziti pričešćivanjem i posvećenom hostijom?

(priredio: Ivan Šaško, pomoćni biskup zagrebački/zg-nadbiskupija.hr)

U jeku pandemije, odnosno epidemije bolesti COVID-19 ima puno

primjerenih i neprimjerenih stavova pojedinaca i skupina. Među njima me,

zbog opasnosti koju u sebi kriju, privuklo i nekoliko onih koji se tiču

Crkve, a izravno se odnose na pitanja o liturgiji, posebice o euharistiji.

Naime, neki vjernici, a među njima i klerici, vjerojatno želeći istaknuti

svoju 'stamenu' vjeru i posvemašnje pouzdanje u Boga, „sve koji pozivaju

na oprez i primjenu mjere za zaštitu vlastitoga života i života drugih

prozivaju nevjernicima i luđacima, jer smatraju da se ne može zaraziti

blagoslovljenom vodom, pričešću na jezik niti pružanjem ruke u znak

mira“. Sve to iznose uz popratno prozivanje Crkve, jer je „napravila

kompromis i popustila pred svjetovnim uputama o očuvanju zdravlja“,

dodajući rečenicu koja zvuči i više nego uvjerljivo: "Bog odlučuje tko će

umrijeti a tko živjeti." Tko se od vjernika s time ne bi složio?

Dobro je da postoji čvrsta vjera, posebno ona koja je sposobna činiti

dobro bližnjima; koja jača poštivanje i brigu za druge te plodonosno i

radosno vodi prolaznim životom prema vječnosti. Takvo svjedočanstvo

vjere, življeno u prvome licu, ne ugrožavajući nego spašavajući druge,

oduvijek je resilo kršćansku zajednicu. Znamo dobro da trebamo biti

spremni i za smrt, ali ta spremnost u kršćanstvu ne obescjenjuje dar

života.

Odmah treba naglasiti i to da je jedna od najtežih odluka za Crkvu ona koja ograničuje slavljenje euharistije, otajstva iz kojega se Crkva rađa i od kojega Crkva živi. Ali, takve odluke u povijesti Crkve nisu nepoznate, tako da u sadašnjemu vremenu, pred raznim opasnostima za život ljudi treba osluškivati Božju volju i biti vođen istim Kristovim Duhom.

Na tragu euharistijske brižnosti svetoga Pavla

Neke su Crkve, pred valom epidemije, odlučile ograničiti ili čak obustaviti euharistijska slavlja s narodom, da bi se izbjeglo širenje zaraze. Svaka takva odluka, kao i sve drugo u životu kršćana, treba biti vođena ljubavlju, poglavito ljubavlju prema Crkvi, Kristovu Tijelu.

Odgovarajući na stavove slične iznesenima na početku, teolozi su i ovih dana dali odgovore vrijedne pozornosti, a među njima se nalazi i onaj koji je napisao don P. Caspani iz Milana, sadržaj kojega koristim da bih dao doprinos odgovoru za naše crkvene prilike.

Sjetimo se samo kojom je gorljivošću apostol Pavao bdio nad jedinstvom Crkve i kako je oštro prozivao najteži grijeh protiv Crkve – nejedinstvo i razdor, dijeljenje Kristova Tijela, to jest neprimjereno slavljenje euharistije (usp. 1Kor 11, gdje se nalazi izravni Pavlov tekst o euharistiji). Taj grijeh razdora nije u nevjerovanju u stvarnu Kristovu prisutnost u euharistiji (što tada nitko nije ni izdaleka dovodio u pitanje), nego u sebičnosti, u nebrizi za bližnje. Dakle, neki su sudjelovali u slavlju euharistije, to jest bili su dionici, pričesnici, ne brinući se za svoju najsiromašniju i najslabiju braću i sestre koji su se – nezbrinuti – razboljeli i umirali. Pričest ne znači samo blagovati komadić, dio posvećenoga kruha i vina te se diviti tomu čudu; to znači „razlikovati Tijelo“, prepoznati Kristovo Tijelo, Crkvu, što je –

prema klasičnoj teologiji stvarnost euharistije.

Ta ista stvarnost i danas vodi pastire da se brinu o svojim vjernicima pred

kušnjom zarazne bolesti. Ista vjera i ljubav traže najbolji način u brizi za

povjerenu zajednicu da se izbjegne izlaganje bližnjih, poglavito najslabijih

, opasnosti obolijevanja ili čak i smrti. Pritom se ne smije zaboraviti, nego

cijeniti spremnost i žrtva, znanje i predanost medicinskoga osoblja koje

izlaže svoje živote radi drugih.

Stoga je pripisivanje 'praktičnoga ateizma', 'popuštanja mentalitetu

svijeta' pastirima koji – vođeni brižnošću i ljubavlju – donose odluku o

ograničavanju ili obustavi slavlja s narodom, potpuno neprimjereno. Jer,

takve odluke nisu rođene iz smatranja najsvetijih stvarnosti pukim

znakovima bez sadržaja, nego iz iskrene ljubavi prema euharistiji, prema

onomu što ona jest: Crkva sastavljena od lica, povijesti, osjećaja osoba

koje Gospodin pritjelovljuje sebi, da bi bile njegovo Tijelo.

Tu je ljubav teško vidjeti u onima koji se – pozivajući se na veliku vjeru i

euharistijsku pobožnost – nabacuju blatom na iste one pastire Crkve u

zajedništvu s kojima se slavi svaka euharistija.

Teološke okosnice

No, kušnje na koje nailazimo ujedno su i prilika za produbljivanje i

obnovu, pa tako i za naglašavanje katoličkoga nauka o euharistiji. U

svakome vremenu se raspravlja o euharistiji. Kako i ne bi, kad je upravo

ona srce naše vjere i življenja? Neka pitanja u sadašnjosti prizivaju

iskustva i odgovore iz prošlosti. Iz povijesti euharistije posebno je

značajno ono vrijeme u kojemu kršćanstvo prihvaćaju narodi sa svojom

kulturom oblikovanom izvan židovsko-grčko-rimske baštine. Tako se,

posebice od 9. stoljeća, razvija i zahtjevna i vrijedna rasprava s puno

pitanja i odgovora koji nam, u nekim aspektima, mogu pomoći i danas.

Ponajprije ne zaboravimo da je to bistrenje pojmova i nauka iznjedrilo, n

a primjer, tekst 'Ave verum corpus' i vodilo prema bogatijoj teologiji i

novoj snazi.

Kada se danas, u suočenosti s koronavirusom, govori na način

optuživanja koji sam istaknuo, teško je izbjeći sličnost s pitanjima

ponekoga srednjovjekovnog viteza: „Ako je euharistija pravi i živi Krist,

bio bi znak nevjere smatrati da se po euharistiji (misleći pritom na

posvećen kruh i vino) mogu širiti bolesti i zaraze.“

Dobro je razmotriti barem neke primjedbe s tim u vezi i tako pomoći i

vjernicima i svećenicima koji su možda propustili ili zaboravili koje

poglavlje tijekom temeljnoga studija teologije.

Hipostatska unija Druge božanske osobe Presvetoga Trojstva s ljudskom naravi nije 'imunizirala' tu narav od bolesti i slabosti (što je najvidljivije u otajstvu Kristove muke koje posebnom ljubavlju razmatramo i živimo u Velikome tjednu, a sadržano je u svakoj euharistiji svakome liturgijskom slavlju). Na to se može prigovoriti da, nakon Uskrsnuća, Kristovo čovještvo postoji (subsistit) u proslavljenome obliku i potpuno je lišeno bilo kakve propadljivosti. Ako je to istina, ništa manje nije istina da sakramentalni znakovi našim osjetilima ne daju svoj supstancijalni sadržaj (ono što tomistička teologija naziva 'res'), nego nepromijenjene elemente u svemu što ih se tiče materijalno ('sacramentum').

Predmet našega vjerovanja je upravo to: u sakramentalnim znakovima

nalazi se bit koja više nije pripadna kruhu i vinu, nego Kristovu tijelu i

krvi. S metafizičkoga motrišta bît (substantia), njezine odlike osjetilima

nisu dohvatljive.

Kada je Tridentski koncil odlučio usvojiti pojam i značenje

'transupstancijacije', učinio je to da bi vjernici imali određeno sredstvo za

nadvladavanje manje ili više skrivenih usko 'fizičkih' poimanja, od kojih je

jedno izraženo u gore navedenoj tipiziranoj rečenici 'srednjovjekovnoga

viteza' i stavova o pričesti kao o izravnome tjelesnom lijeku za sve, kakvih

ni danas ne nedostaje.

Jedan je sažetak o tome iznio o. Th. Michelet: Sakrament je milost u osjetilnome obliku znaka. Sve dok postoji znak, sve dok potpuno nije uništen, on ostaje sakramentalnim znakom. Hostija uronjena u otrov može istodobno biti posvećena hostija, to jest duši donijeti milost, i otrovana, to jest sposobna ubiti tijelo. Usko 'fizičko' poimanje posvećenoga kruha dovodi do netočnih zaključka da se materija hostije ne može izmijeniti (na primjer, pljesniviti). To je iskustveno višestruko dokazano. Bog nam je darovao i izvanredne znakove svoga djelovanja u kojima vidimo da se ta materija ne ponaša po očekivanim zakonima fizike. No, to promatramo kao iznimku, izvanredno Božje djelo koje vodi prema poštivanju od Boga stvorene stvarnosti i njene redovitosti.

Naša vjera ne uči da materija znaka izmiče fizičkim zakonima, nego jednostavno kaže da milost koristi tu materiju za pričešćivanje (za dioništvo u Kristu) na osjetilan način.

Uostalom, znamo dobro da Bog svoju milost nije ograničio na sakramentalnu milost (to također susrećemo u učenju sv. Tome Akvinskoga), odnosno: znamo da nam je on darovao Crkvu i sakramente kao darove spasenja, ali je On uvijek slobodan milost darivati na druge načine.

Opravdanost ograničenja

Dakle: Može li se koronavirus prenijeti posvećenom hostijom? Najprije treba reći da se u našim trenutnim okolnostima radi o prijenosu virusa pri dijeljenju, između primatelja, pričesnika i pričestitelja. Zbog toga su donesene odluke o ograničenjima, odnosno o nekorištenju oblika pričešćivanja na jezik.

Ovdje je poglavito pitanje širenja virusa putem kapljica i njihove povezanosti s očima, nosom i ustima. Mjere ograničenja koje su biskupi donijeli tiču se tih oblika prenošenja, zbog čega je istaknuto pričešćivanje u kojemu se hostija daje u ruke vjernika, da bi sami hostiju prinijeli svojim ustima.

Tamo gdje je opasnost prenošenja, o kojoj govore odgovorne medicinski stručne osobe, prevelika, pastoralna ljubav može ordinariju dati pravo da dodatno ograniči okolnosti moguće zaraze, obustavljajući na određeno ili neodređeno vrijeme euharistijska slavlja s narodom (missae cum populo), s time da se svete mise koje slave svećenici u prisutnosti jednoga ili nekoliko vjernika ne prestaju slaviti i da Crkva i dalje od njih živi.

Glede dubljega pitanja o samoj hostiji, dostupne spoznaje nam ne potvrđuju da bi virus živio u hrani, ali se može prenijeti pri dijeljenju pričesti, a svakako je dobro imati na pameti značenje sakramentalnosti i nijanse odnosa u nauku o transupstancijaciji.

Što, dakle, sa zgražanjima koja su izražena povicima kao što su: O, dragi Bože, nema više vjere! Crkva ide prema propasti! Nekadašnji sveti svećenici okreću se u grobu! Današnji biskupi, blijedi, nedorečeni u svojoj vjeri i besmisleno uplašeni ne daju nam slaviti/primiti euharistiju onako kako mi želimo i baš kada nam je najpotrebnija!?

S druge strane: Što s mogućnostima koje predviđa Zakonik kanonskoga prava, a još više s primjerima iz povijesti Crkve koji jasno i životno svjedoče o takvim postupcima?

Primjer iz prošlosti Crkve u Lombardiji

Navodim primjer koji dolazi upravo sa sjevera Italije, iz kraja koji je danas viđen kao jedno od najvećih žarišta bolesti Covid-19., primjer o kojemu se podrobnije može pročitati u članku na internetskoj stranici: 'Una penna spuntata'. Sažimam i djelomično preuzimam tamo napisano. U 19. stoljeću stanovništvo, pa tako i vjernici biskupije Pavia, bilo je suočeno s kolerom, s tom, kako su ju zvali, „čudnom, do tada neviđenom zvijeri“. Liječnici su ju poznavali od ranije, iz nekih drugih krajeva, ali kao nešto što ne bi trebalo doprijeti do europskih zemalja. Ipak je doprla.

Godina je 1830. Liječnici tapkaju u mraku ne shvaćajući kako se zaraza širi. Upoznao ju je i Beč 1831. Na sjeveru Italije se stvaraju 'sanitarni

kordoni'. U prvi mah je Lombardija očuvana, ali s vremenom, čini se zbog oklijevanja kuće Savoia, 1835., u samo nekoliko mjeseci kolera je zahvatila i Lombardiju. Pavia je također bila na udaru.

Tadašnji biskup Pavije Luigi Tosi (između ostaloga i duhovnik slavnoga pisca Alessandra Manzonija) osjeća kušnju; čita u njoj i Božji gnjev. On, uz duhovni poziv na povratak ljudi k Bogu, poziva vlasnike tvornica, radnji i trgovina da ne uskraćuju plaću i ne guraju ljude u neishranjenost, da ih tako ne bi dodatno oslabili u borbi s bolešću. Ujedno daje poseban oprost zdravstvenomu osoblju koje se brine za oboljele od kolere, budući da su neki liječnici bježali pred zarazom. Osim toga, dan je poseban oprost i onima koji su financijski podupirali liječnike u njihovim naporima za koje

su bila potrebna i sredstva (danas bismo rekli, na primjer, za istraživanja).

Biskup Tosi donosi odredbu o ujednačenome i razboritome načinu

dijeljenja svete pričesti, popudbine umirućima. On piše da se u slučaju

bolesnih u životnoj opasnosti, kada nije sigurno da bolest nije povezana s

kolerom, ne daje popudbina, bez prethodne prosudbe liječnika koji bi

otklonio takvu sumnju, to jest da se radi o nekoj drugoj bolesti.

Ta je odredba bila samo djelomice zdravstvene naravi (premda je bilo

itekako opasno doći u dodir s ustima vjernika, zaraženih bolešću koja se

prenosi slinom), dok je više bila povezana s vjerom. Bilo je problematično

to što se Crkva bojala dati pričest bolesniku koji je često i obilato

povraćao pa je i posvećena hostija bila izložena opasnosti da završi u

povraćenome sadržaju.

Kako to samo zvuči neprimjereno i okrutno: da se umirućima uskraćivala

mogućnost posljednje svete pričesti! No, postojala je suglasnost o

činjenici da zahtjev bolesnika za popudbinom nije mogao biti iznad

dužnosti čuvanja razboritosti u odnosu prema Presvetomu. Znači li to da

su u smrtnome času ti ljudi ostavljeni bez sakramentalne milosti? Nipošto.

Bili su ispovijeđeni i dano im je posljednje (bolesničko) pomazanje, ali ne i

popudbina.

Biskup Tosi također je odredio da se slavlje svete mise previše ne oduži;

da se prostor crkava prozrači i da se uporabe sredstva koja predlaže

medicinska skrb za pročišćavanje zraka. Bile su zabranjeni drugi obredi i

službe, velike procesije koje biskup nije odobrio, osobito ako se radi o

manjim crkvama. Nadalje: Biskup je ublažio odredbe o postu, koje su u

ono vrijeme bile stroge, određujući da se vjernici klone posebnih

trapljenja omogućujući blagovanje mesa, što je bilo uvelike reducirano.

Te su odredbe bile na tragu onoga što je činila i Sveta Stolica dajući

dispenze (oslobađajući) od odredaba o postu u onim biskupijama koje su

bile zahvaćene epidemijom ili gdje su ljudi bili slaba zdravlja.

Putem koji je zacrtao biskup Tosi (nipošto tada jedini u Europi) išao je i njegov nasljednik, biskup Pavije, danas sluga Božji Angelo Ramazzotti (u tijeku je proces za proglašenje blaženim pa je i to određeni pokazatelj njegove vjere i života), pri drugome valu kolere. Pričest se i dalje nije dijelila oboljelima od kolere; mise nisu bile dokinute, ali se pazilo da u crkvama ne bude zagušljivo, zbog pretrpanosti mnoštva; izvanredna okupljanja i pobožnosti bile su dokinute; pazilo se na ishranu. Biskup je upozoravao da kršćanska razboritost savjetuje primijeniti one mjere čistoće i higijene koje propisuje i mjerodavna vlast.

U svim tim poteškoćama i kušnjama nije zabilježena neka pobuna, prosvjedi ili negodovanje. To ne znači da nije bilo i protivnih mišljenja, ali

su vjernici razumjeli da se te odluke donose radi dobra, a ne radi hira; iz

vjere, a ne iz nevjere ili popuštanja mondenosti.

Zaključak nam je poznat

Nešto što u prvi mah izgleda kao vrhunska pobožnost, čistoća vjere,

junačka krjepost, može u sebi nositi pokazatelje neznanja, klice bolesti

nevjere ili krivovjerja, fanatizma ili besmislenoga iskušavanja Gospodina.

Zato je dobro vratiti se na ono što je sveti Pavao i cijela Crkva primila od

Krista i apostola i što nam je predano u krhkim posudama naše ljudskosti,

naših slabosti po kojima Bog očituje svoju jakost u ljubavi i poštivanju.

Ovo iskušenje je prilika za rast u crkvenosti, to jest u Kristovu Tijelu.

Svaka stvarnost, pa tako i bolest, dana nam je da bismo s Gospodinom snažnije živjeli ljubav, sigurni da Bog „u svemu surađuje na dobro s onima koji ga ljube“ (Rim 8, 28). Život sa svim svojim kušnjama dan nam je da bi se proslavio Bog i očitovala ljubav – po nama, a Krist je došao da bismo imali život u izobilju; došao je trpjeti, sebe je ograničio, radi bezgraničnosti ljubavi. U tome nam je duhu živjeti s pouzdanjem i vjerom.